

KENTAUR

Mats Wahl

febr. 2015

Något om en pojkes sexualitet, destruktivitet och självdestruktivitet. En smula om bakgrunden till pjäsen Kentaur.

Våren 1992 läste jag den självbiografiska berättelsen "Livets Ax" av Sven Delblanc. Några formuleringar grep mig mer än andra:

"Stark var känslan av maktlöshet, detta att förvandlas till kentaur, hjälplös ryttare på sitt eget kön, vilseförd i vild karriär av en drift som var starkare än allt. Att inte kunna gå utomhus utan att drabbas av erektioner, som skamligt bulnade i byxan..."

Vi pojkar hade en hemlig ordlista för könets galna påfund, som vi underkastade oss med en blandning av stolthet och förtvivlan. Vårt hemliga språk har sjunkit i glömska, dock minns jag ordet "bussfjong", beteckning på den ofrivilliga erektion som alstras av vibrationerna i ett fordon. Man var utlämnad åt sitt kön och hjälplös."

När jag synar starten på det här citatet ord för ord faller ett antal minnen fram.

Stark

De första medvetna upplevelserna av min sexualitet hänför sig till tioårsåldern. Året hette 1955. Ibland på skolans frukostraster lekte vi, några pojkar, hemma hos klasskamraten Alf. Hos Alf fanns ett garage. Bakom garaget låg ett soprum. Mellan garaget och soprummet kunde vi förflytta oss med hjälp av två grova rep. Vi gick in i garaget och klättrade tre meter upp längs repet, varefter vi kröp över en liten vind och firade oss ner i soprummet.

Sensationen av repet mellan benen och kittlingen i magen var rent kroppslig. Det var en kittling utan föreställningar om de flickor som jag vid den här tiden fann åtråvärda. Den begynnande sexualiteten tycktes ha endast med min kropp att göra.

Sexualiteten var utan riktning. Min svärmiska förtjusning i en flicka i min första skolklass hade ingenting med sexualitet att göra. Den flicka jag beundrade fann jag vacker. Längtan efter skönhet och svärmisk längtan tycks ha hört samman. Senare längtan efter skönhet i litteratur, film, fotografi, skulptur, måleri, musik och teater har här en av sina källor. Den flicka som jag dyrkade i sjuårsåldern

blev som sextonåring vald till Visbys Rosendrottning. Rosendrottningen ansågs vara Gotlands vackraste kvinna. Efter första skoldagen i augusti 1952 gick jag hem till mamma och berättade om flickan: "Det finns en flicka i min klass och vi skall gifta oss." Vilket vi aldrig gjorde. Det som i sjuårsåldern levde starkt i mig var inte något som kan kallas kärlek. Kanske var det längtan. Efter vad?

Sommaren 1958, då jag var tretton år, kom fantasierna tillsammans med självmekningen. Fantasierna tedde sig många gånger märkliga och ibland oroande. Min lustfyllda och ensamma utlevelse ägde den här sommaren ofta rum i det som kallades hinderlinjen. Linjen utgjordes av ett tio meter djupt taggtrådshinder uppfört under andra världskriget. Nu var taggtråden rostig. Bärplockare hade här och var klippt sönder tråden och trampat upp stigar genom det klen dimensionerade försvarsverket.

Soliga högsommardagar låg jag i gräset med taggtråden ovanför mig. Över ängen ryttlade lärkorna. Alltihop gränsade till någonting namnlöst. Jag var en lärka fladdrande över min egen kropp, en Narkissos vars spegel utgjordes av de roströda taggarna i ett förfallet försvarsverk. Forskansningarna var ålderdomliga och klen tilltagna. Sexualiteten var på offensiven. Ingenting kunde stå emot det inre trycket. Inga försvar skulle hålla. Jag var förlorad.

var

"Var" signalerar förfluten tid. Snart sjuttio år gammal känner jag den sexuella kraften dra sig tillbaka. På samma sätt som den en gång växte till sig och blev en invaderande och störande tendens i mitt liv drar sig nu kraften undan. Det som blir kvar är saknad och en slags frid. Det är ett tillstånd där dagens starka vindar lagt sig och vågorna stillnat. Havet ter sig mot kvällen inte längre kraftfullt och farligt. Det var så sexualiteten en gång tedde sig: kraftfull och farlig. Beviset på sexualitetens farlighet fanns i min mor. Arton år gammal gick hon att dansa i Folkets park. Några månader senare var hon gravid och jag föddes i maj 1945. Min mamma hade tänkt bli lärare. Det blev hon aldrig. Hon blev, med allt vad det innebar, en hemmafru och vårdare av sina tre barn.

Jag visste som sextonåring att jag ville bli författare. En morbror hade i tonåren gjort en flicka gravid. Flickan med morbroderns barn var släktens utanförvarelser. När de nämndes talade man viskande.

Den hemlige släkting som stod mig själv närmast var min far. Han försvann ur mitt liv då jag var två år gammal. Han var en sån det sällan talades om. Hans vana var att inte höra av sig.

Till femårsdagen fick jag dock mig tillsänd en bok med sagor av H.C Andersen. Påfallande många av berättelserna handlar om små barn som dör. Jag förstod vinken redan som femåring och gömde gåvan bakom de andra böckerna i min lilla bokhylla. Än i dag ryser jag inför namnet H. C Andersen. Efter femårsdagen hörde min far inte vidare av sig. Födelsedagar, jular, examensdagar, inte ett ljud, inte ett tecken. För min far var jag lika död som något av barnen i en H. C Andersen - saga.

En enda gång ringde han mig. Jag var då fyrtioåtta år gammal och han ville gratulera till ett litterärt pris. Likt Orfeus hade jag sjungit honom ut ur skuggorna. Jag måste av misstag ha vänt mig om. Han ringde aldrig mer.

Jag var rädd att bli hämmad i mina livsval och ville inte, som mamma, fångas av min lust och bli fjättrad vid ett liv jag inte valt. Sexualiteten tedde sig som ett attentat mot vilja och självbestämmande. Besvärligt var att attentatsmannen levde sitt störande liv inuti mig. I de sena tonåren skulle jag söka lugna terroristen med frikostig medicinering.

känslan

En påtaglig känsla var den ständigt närvarande skammen. Den yttrade sig i hemlighetsmakeri. I min femtiotalsvärld talades aldrig om självmekningen. Föräldrar, lärare, kamrater och jag själv var försvurna till tystnad kring det alla visste att de flesta sysslade med i ensamhet. "Erektionen bulnade skamligt," heter det hos Delblanc. Att förknippa skammen endast med den bulnande erektionen, det rent kroppsliga, är att förminska sexualitetens maktsfär. Skammen hade flera sammanflytande källor. En är den rent kroppsliga. En del av den är oförmågan att kontrollera, att behärska, att styra och driva igenom en egen vilja. Det lilla barnet lär sig mödosamt att kontrollera det som passerar genom tarmen och urinblåsan. När allt detta besvärliga städats undan finner sig barnet någonstans i elvaårsåldern vara tillbakaförd till ruta ett. Återigen finns någonting inuti kroppen som vill ut. Än en gång finns någonting inom oss som vi måste lära oss att släppa fram på passande sätt vid kulturellt och socialt lämpliga tillfällen.

Sommaren då jag var fjorton badade jag tillsammans med en två år äldre kamrat vid en av Gotlands stränder. Det var kallt och efter badet låg vi huttrande på en filt med badrockarna över oss. Döm om min förvåning när jag känner kamratens hand på min mage. Handen trevar efter mitt kön. Kamraten runkar min kuk och vill att jag skall göra honom samma tjänst.

Jag kan inte erinra mig hur det gick, men minns min förvåning, upphetsning och skam i en cocktail som var svår att svälja.

Det här var min första samsexuella erfarenhet. Vi var goda vänner, min kamrat och jag. Jag beundrade honom för hans mod vid dansbanan. Han var en duktig dansör och vågade bjuda upp äldre flickor. Det vågade aldrig jag.

Skammen kunde få näring ur att somliga föreställningar tedde sig bisarra. I trettonårsåldern hade jag en lärare i matematik, fru Lundin. Hon hade ett energiskt sätt att röra sig framför svarta tavlan. Fru Lundins kropp minns jag som yppig. När hon gav mig en fråga kunde jag sällan svara. Mina tankar fladdrade som försommarens lärka över hennes kropp. Klassen innehöll trettio pojkar. Nästan alla lärare var män i kostym. Förutom fröken Lundin fanns en kvinnlig lärare i engelska. Hon hade en väl tilltagen byst.

Inför ett juluppehåll skulle klassen under terminens sista engelsklektion få leka. Eleverna skulle hjälpas åt att konstruera engelska ord. Pojken som fick i uppgift att leverera första bokstaven sa "B". En kamrat skulle nu fylla på med ännu en bokstav. Han valde "H". Allmän förtjusning! Kamraten som nämnt "H" kastade sig rodnande över bänken. Den i det inre fladdrande lärkan hade kvittrat så att det hördes ända ut i klassrummet.

Skammen hämtade kraft ur självsmekarens ensamhet. Att vara den ensamme hjälten tedde sig spännande i de westernfilmer och kriminaldramer som jag ständigt slickade i mig i biomörkret. Att i livet, som det levdes i vardagen, vara hänvisad till familjen, den allt mer outhärdliga, var avskyvärt. Att inte ha någon att vända mig till med min längtan och åtrå tycktes skamligt.

Känslan av att vara otillräcklig låg på lur. Känslan kunde göra sig gällande när det rörde skolprestationer. Den kunde också bli kännbar när flickorna kom på tal. Jag gick i en realskola där de trehundra eleverna var pojkar. Det fanns skolor där samtliga elever var flickor. I pojkmun kallades flickskolorna aphas.

I realskolans tredje klass kom en inbjudan. En flickskoleklass ville möta oss för dans och samvaro. Som fjortonåring hade jag av min mamma sänts till en dansskola. Jag hade nödtorftigt lärt mig dansa foxtrot.

Flickskolan lockade med dans till grammofonmusik. Två lärare skulle övervaka det hela. Flickorna hade förberett festligheten genom att tillverka chokladbollar. Dessa låg i en pyramid. Jag minns pyramiden som meterhög. Kanske kan fatet med chokladbollar ses som en kollektiv gestaltning av flickornas förväntningar, förhoppningar och fruktan? På den här tiden förekom ordet panelhöna som skällsord.

Det dansades. Doften av antiperspiranten Yaxa var påtaglig. Jag minns flickornas läppar som rosafärgade. Alla flickorna bar kjol. Vi pojkar hade byxor med pressveck, bar kavaj och hade slips. Doften från mitt hårvatten, Watzins Keratin, tänktes ge mig en manlig air. Skulle jag duga? Skulle min danspartner i sina kamraters och i egna ögon duga? Vid det här tillfället lärde jag känna den flicka som blev min första flickvän. Hon hette Lena.

Känslorna av skuld lurade tätt intill skammen. Första gången jag såg en porrtidning var i botaniska trädgården i Visby. Det var sommaren då jag fyllt tretton. Min kamrat fann tidningen i ett lusthus där den stoppats in mellan plankorna. Jag minns inte innehållet särskilt väl, men det var förmodligen en tidning med bilder av kvinnor i baddräkt och där fanns noveller med sexuellt innehåll. När min kamrat visade mig vad han funnit tror jag att jag kände skam, men framförallt kände jag skuld. Skammen och skuldkänslan kom ur en föreställning om att jag var en pojke som inte borde ta i den här sortens tidning. Porrtidningen utgjorde ett hot mot min bräckliga känsla av att vara den jag tyckte att jag var: en välanpassad, vattenkammad och rätt snäll pojke med hyggliga skolbetyg och en framtid på någon slags kontor. Allt i porrtidningen tydde på att någonting fattades i planeringen. Min karta var felritad. Där jag försökte ta mig fram låg en sankmark som kartritaren glömt. Jag förstod det inte ännu, men var på väg att gå vilse.

Jag försökte intala mig att jag var på rätt väg. Min mamma framhöll för vänner och släktingar hur jag ständigt bar hem nya bokpackar från biblioteket. Jag hade en period då jag läste allt om jakt. Under en tid studerade jag i detalj det svenska försvaret. Soldaten i Fält och Soldatinstruktion för armén läste jag som läroböcker. Särskilt tyckte jag om tanken på försätsmineringar. Jag fantiserade om att döda någon. I mitt inre pågick ofantliga fältslag.

I sjuttonårsåldern bestämde jag mig för att jag var radikalpacifist, något som så småningom gav mig fem månaders fängelse. En långtidsfånge lånade mig en packe porrtidningar. Det var min andra kontakt med sådana. Jag läste omväxlande Lars Ahlins Natt i marknadstältet och porren. Om dagarna fällde jag Sörmlandsgranar med motorsåg. Frågan är vad jag i mina egna ögon egentligen gjort mig skyldig till?

Delblanc talar om stolthet. Jag kan inte minnas stolthet i förhållande till min sexualitet förrän någon gång i trettioårsåldern. Jag var stolt när jag som intagen på Valla fångvårdsanstalt fällt min första jättegran.

På danstillställningen i flickskolan hade jag lärt känna Lena. Min gode vän hade också blivit bekant med en flicka. Vi träffades i Lenas hem. Min kamrat och hans flickvän försvann in i ett rum, Lena och jag in i ett annat. Vi låg i en soffa

Får spridas med angivande av källa

www.storyland.se

och trevade efter varandra. Jag smekte Lenas bröst under tröjan. Vi kysstes. Senare berättade min kamrat att hans flickvän bett honom framföra ett meddelande från Eva: Mats gör ingenting. Vad var det jag förväntades göra?

Vid nästa tillfälle knäppte jag upp knapparna i Lenas mörkblå manchesterbyxor och placerade handen på hennes trosor. Efter en stund hade jag flyttat handen och börjat upptäcka allt om vilket jag ingenting visste.

När jag 1957 lämnade Gotland för att flytta till Stockholm var jag försedd med allehanda kunskaper. Jag hade varit en entusiastisk medlem av den patrull som vid en stort upplagd tävling 1956 visat sig vara öns bästa scoutpatrull. Jag kunde stoppa en blödning med tryckförband och göra upp eld med en enda tändsticka. I skolan hade jag lärt mig rabbla Smålands städer och Frankrikes floder. Jag kunde sjunga Kungssången. För min ålder var jag på somliga områden rätt kunnig. Jag var samtidigt djupt okunnig. Min okunnighet skilde sig nog inte nämnvärt från mina kamraters.

Jag kunde stoppa en blödning med tryckförband. Om flickors och kvinnors menstruation visste jag ingenting. Jag kan inte minnas att jag någonsin såg min mamma naken. Min styvfar såg jag för den delen inte heller naken. De många mostrarna uppträdde aldrig nakna. Jag visste inte att kvinnor menstruerar förrän i tidiga tonåren. Jag hade dimmiga föreställningar om hur en befruktning går till. Jag var försvuren åt en kultur vars stridsrop var Du Skall Inte Märka! Jag skulle inte märka de tjocka bindor som min mamma hanterade ibland. Jag skulle inte se kondomerna som flöt i hamnen. Jag skulle helst inte märka det Delblanc talar om som den bulnande erektionen. När jag försöker erinra mig ömhetsbevis mellan min mamma och min styvfar finner jag ingenting. Såg jag dem någonsin kyssas? Kanske, men jag har i så fall gjort det som förväntades av mig. Jag har glömt. I förhållande till allt som hade med ömhet, sexualitet och kroppens könsdelar hade jag lärt mig att vara som de tre välkända aporna: en håller för ögonen, en annan håller för öronen, en tredje håller för munnen och är tyst.

I realskolan hade jag ett år en biologilärare, kanske var det sista året. Han bar blå kavaj med guldfärgade knappar, grå välpressade byxor, vit skjorta och slips. När han undervisade var kavajen knäppt.

Han berättade om fiskarnas fortplantning. Rom och mjölke. Klassen fnissade. Jag fann det hela pinsamt, inte att klassen fnissade utan att det kunde finnas två så generande ord. "Rom" och "mjölke." Särskilt ordet mjölke fann jag motbjudande. I övrigt minns jag från realskolan ingenting rörande undervisning om sexualitet. Jag tror inte att det talades ens om könssjukdomar. Efter vad man sagt mig var könssjukdomarna annars ett bland biologilärare populärt kapitel.

I gymnasiet berättades, vad jag kan minnas, ingenting om sexualitet under de första två åren. Eller var det kanske sexualiteten Hjalmar Sundén talade om när han under en morgonsamling i aulan med slutna ögon lade ut texten om André Malraux och La condition humaine? Sexualiteten var kanske anledningen till att doktor Sundén talade franska under den långa morgonsamlingen? Det var aldrig meningen att vi skulle förstå någonting om människans villkor. Vi skulle bara få lyssna en stund till någon som talade franska.

Jag bytte skolform, gick i skolan på kvällarna och arbetade som lärarvikarie på dagarna. När jag senare under några terminer läste socialantropologi upptäckte jag, förvånad, hur central kontrollen av sexualiteten är i de flesta kulturer.

Under mitt första år i gymnasiet, 1962, lärde jag känna Harry. Vi var lika gamla och han hade en flickvän som hette Greta. När Greta några år senare klippte håret kort såg hon ut som Jean Seberg i "Till sista andetaget."

Vid den här tiden bar jag en brun manchesterkavaj. På kavajslaget hade jag ett märke som visade att jag var emot atomvapen. Jag var medlem i Svenska Freds och gick Pingstmarschen. I fickan hade jag D. H. Lawrences diktsamling Blommor och Människor i översättning av Erik Blomberg. Att ha lyrik i fickorna tedde sig nödvändigt. Hur skulle jag annars veta vem jag var?

Snart blev jag del av en grupp. Vi var sex stycken. Fyra var pojkar, två flickor. Jag var några månader äldre än Harry. Greta, som var femton, var yngst. Sommaren 1963 började gruppen röka gräs. En tändsticksask marockanskt, fem gram, kostade tjugofem kronor. Lite senare började fyra av oss injicera Preludin, ett amfetaminpreparat. Ett rör, tjugo tabletter, kostade fyrtio kronor. Injektions sprutorna var vid den här tiden ännu gjorda i förnicklat stål och glas. Jag tyckte att de var vackra. Kanylerna kunde köpas på apotek i plåtaskar om tio. Efterhand började fyra av oss att stoppa i oss allt möjligt. Under sju år rökte jag stora mängder gräs och hasch. Då och då injicerades Preludin, Maxiton Forte, råopium och medicinskt morfin. Vid S:t Eriksbron fanns en blomsterhandel där man kunde köpa *Lopophora Williamsii*, den lilla grågröna meskalinkaktusen. LSD levererades på läskpapper eller i en sockerbit.

Vin, öl och sprit rörde jag inte förrän långt senare. Alkoholen förknippade jag med borgerliga riter och ceremonier som lucia, julafton, midsommar och kräftkalas. Mitt förakt för den borgerliga festliturgin var avgrundsdybt. Över huvudtaget var jag en person som hade nära till mitt förakt. Hur mycket av det utåtriktade föraktet som hade rötter i självförakt är en öppen fråga.

I gruppen om sex var vi fyra som injicerade intravenöst. Två dag senare för egen hand. Att jag själv överlevde ter sig förvånande. 1965 var jag i London och bodde några dygn hos George, en man jag lärt känna i Stockholm. George hade legal förskrivning av vad han sa var heroin. Det finns inte skäl att tvivla på vad han uppgav, även om det ter sig märkligt att han fick heroin på recept. Kanske var det morfin. Å andra sidan fanns det vid den här tiden i Stockholm en doktor Åström som frikostigt skrev ut amfetaminpreparat till ungdomar i min bekantskapskrets.

Klockan fem över tolv varje natt hämtades den nya heroindosen hos Boots vid Piccadilly Circus. Tabletterna var vita och mindre än riskorn. Jag injicerade en halv upplöst i en milliliter hett vatten. Effekten blev medvetlöshet, svårigheter att stå upprätt, kräkningar och känslor av överklighet. Jag låg på det skitiga köksgolvet och läste mödosamt ord för ord om Alice. Den välkända bilden av The Cheshire Cat fick liv. Djuret tycktes stirra lystet på mig. Jag hade kräkningarna i halsen. Ett vanligt sätt att omkomma av en överdos är att man dör av kvävning då man medvetlös inte kan svälja eller spotta ut sina spyor.

Varför George ville dela med sig av sin drog vet jag inte. Kanske var han kär i mig? Kanske fingrade han på min kropp medan jag var medvetlös? Han var från Glasgow, kallade sig poet och påstod sig vara god vän med Alexander Trocchi. Den bok av Trocchi som George gav mig heter passande nog "Cain's Book."

En bit in i "Cains Book" finns ett citat hämtat från Cocteau: "Tout ce qu'on fait dans la vie, meme l'amour, on le fait dans le train express qui roule vers la mort." Det vill säga: "Allt man gör här i livet, också när man älskar, gör man på ett snälltåg som rusar mot döden." Det här dystra påståendet passade mig och min sinnesstämning som tjugoföråring. Jag flörtade hellre med döden än med livet.

Den som röker gräs skrattar mycket och sover tungt. Min nedstämdhet vid den här tiden gjorde att varje skratt var en befrielse, varje tung sömn en vila. Den som injicerar amfetamin sitter maniskt tuggande och svartögd uppe hela natten. Jag brukade ägna amfetaminnätterna åt att rita. Mina teckningar från den här perioden föreställer ofta träd utan löv. Döda träd. En amfetaminnatt slutar i stark ångest. Att injicera Preludin var ett sätt att ta kontroll över ångesten. Ångesten utlöstes på kemisk väg, genomlevdes och var tillfälligt borta. Den uthärdades i grupp. Gruppen utgjorde ett filter där de grövsta fragmenten av förtvivlan och uppgivenhet tillfälligt kunde fastna.

Preludinnätterna var ritualiserade och märkligt likartade. Tre lösningar skulle med några timmars mellanrum injiceras. Vi ritade och lyssnade på musik. Miles, Coltrane, Mingus och The Fugs. Få samtal.

Ofta köpte jag ett rör Preludin ihop med Harry och Greta. Ett rör med tjugo vattenlösliga tabletter var lagom för tre. Det var Harry som i början gav injektionerna. Först gav han Greta, sedan mig och sist sig själv. Det hände att vi låg tätt intill varandra. Det var en asexuell gemenskap där vi möttes i en triangel full av oartikulerad mening.

Vilken mening Preludinnätterna kan ha haft för Harry och Greta vet jag inte. I backspegeln ter det sig märkligt att de två inte ville vara ensamma. Varför skulle vi vara tre? För min egen del tror jag att det som lockade var asexualiteten i samvaron. Det fanns ingen sexuell spänning mellan oss, åtminstone ingen som jag förmådde uppfatta.

När jag trevar efter ett ord som skulle kunna fånga känslan i ångestnätterna finner jag ordet kysk.

Längtan efter kyskhet, längtan bort från det sexuella, längtan till en upphetsning som är asexuell.

Kicken, den kyska upphetsningen.

Av en slump fick jag för några år sedan höra att Greta, sedan länge boende i en annan stad, hade tagit sitt liv.

av maktlöshet

Inför själva livet kände jag mig maktlös. Sexualiteten var en del av dilemmat, men inte allt. Karin Boye låter någon säga att hon "vill möta livet vapenlös." Det ville inte jag, även om också jag bar en brynja av skräck och skam. Jag ville finna ett vapen med vilket jag skulle kunna försvara mig mot tillvarons attacker. Attackerna kunde komma utifrån. Attackerna kom också inifrån. Inuti mig härjade en slags femte kolonn. Den red till strid sittande på mitt kön.

Min lust till destruktivitet var väl utvecklad. Min lust till olika sorters självdestruktivt handlande likaså. I gruppen blev självdestruktiviteten utspädd med en allmän destruktivitet som kunde riktas mot vem som helst. Destruktiviteten kläddes ut till vänskap. Två av oss dog. Tillspetsat vill jag påstå att åtminstone en av mina kamrater dog av vänskap.

I Vår Grupp använde vi oss av dubbel bokföring. Vi hade många synpunkter på allt som gränsade till moralfrågor. Det är inte överdrivet att kalla oss moralister. Jag får tala för mig själv: jag var den kyske moralisten.

Associativt kommer en titel för mig: Margit Abenius avhandling om Karin Boye heter "Drabbad av renhet." Utan att i övrigt vilja dra några linjer mellan mitt och Karin Boyes liv och Abenius resonemang vill jag peka på titeln "Drabbad av Renhet." I mitt fall var det inte fråga om att vara "drabbad av renhet." Det var mer fråga om att moralistiskt från en till synes upphöjd position drabba andra och attackera dem med löst grundade och hemkokta, tvärsäkra påståenden. Jag var en Besserwisser. I Östtyskland hade jag kunnat bli ordförande i vilket elevråd som helst, om det inte varit för min pacifism och min anarkistiska läggning. Jag var den mordiske pacifisten som flirtade med min inre självmördare och deltog i underminerandet av livet för människor som jag höll av.

När det gällde kampen mot atomvapen, kampen mot militarismen, kampen mot apartheid och senare kampen mot kriget i Vietnam var vi i Gruppen engagerade och ibland rätt pålästa. Vår avsky för brott mot okända människor långt borta var djupt känd. Engagemanget var känslomässigt starkt och inte på låtsas. Samtidigt hade jag ingen som helst lust eller förmåga att begripa konsekvenserna av det missbruk vi sysslade med. Att missbruket skulle kunna leda till skador och dödsfall ryckte jag på axlarna åt. För min del var "kampen" aldrig fråga om verksamhet som förtjänar att kallas kamp. "Kampen" bestod för min del av deltagande i ett antal demonstrationer, tvärsäkert prat och ett märke på kavajslaget. Fem månader i fängelse för värnpliktsvägran var till någon del grundat i övertygelse. Till större delen var det fråga om identitetssökande. Självfallet var det inte så jag såg saken på den tiden.

Greta låg några veckor på Roslagstulls sjukhus med gulsot, en följd av smitta överförd via injektioner. Där låg då och då också andra bekanta. Att någon skulle kunna avlida verkade inte bekymra oss. Det bekymrade i alla fall inte mig. Jag var i andra sammanhang en fantasifull och känslomässigt kapabel människa. Vad gäller min egen person tycktes jag kallsinnig. När vi besökte Greta på sjukhuset kan jag inte minnas att jag oroade mig. Tvärtom tyckte jag det var spännande att någon av oss kunde hamna i en sån här situation. Det blev en del av självbilden. Jag var en sån som hade kamrater på Roslagstull. Jag levde nära döden, vilket jag visste, men aldrig reflekterade över

Min livshistoria är full av kreativitet, konstruktivitet, hårt arbete och en hel del medkänsla. Där finns också en destruktivitet och en självdestruktivitet som jag idag häpnar inför. Häpenheten gränsar till självförakt. Kopplingen till sexualiteten förklarar blott en del. Det finns annat, men det hör inte riktigt hit, så jag nöjer mig med den del som tycks koppla till Kentaur.

Kopplingen rör inte den medvetna akten att skriva en pjäs. Kopplingen handlar om en oartikulerad process i mitt inre. Under sken av att jag berättar det ena

Får spridas med angivande av källa

www.storyland.se

söker jag uttrycka det andra. Människan vaknar som insekt. Hon befinns vara en utklädd apa. Doktor Jekyll träder ut på gatan och är Mr Hyde.

Kentaur kan vid första påseende tyckas handla om vilsegången sexualitet. Jag trodde att det var vad jag berättade om när pjäsen skrevs. I dag ser jag pjäsen mer som en berättelse om skam, skuld, destruktivitet, självdestruktivitet, självhat och hat. Sexualiteten som pjäsen är insvept i är eventuellt en dimridå. Eller kanske är det fråga om en osynlighetsmantel. När skammen, skulden, hatet, självhatet, destruktiviteten och självdestruktiviteten skall gömmas sveps alltihop i pjäsens berättelse in i någonting som på ytan liknar sexualitet. Mest är pjäsen en berättelse om våld. Det handlar om våld mot andra av samma eller annat kön. Det handlar om våld mot sig själv. När Stene med luftpistolen skjuter Fredrik / Jossan i fingret är det fråga om sadism.

Det kommer just nu för mig att jag i tvåårsåldern under tjugoåtta dagar var intagen på Visby lasarett. Jag hade dubbelsidig lunginflammation, vatten i lungsäcken och kikhosta. Jag låg isolerad i en säng med höga, emaljerade galler. Maskerade kvinnor i blå klänningar och vita förkläden, toppiga mössor och munskydd ända upp till de blå ögonen kom och tog mitt blod, gav mig injektioner och vårdade mig. Som litet barn uppfattade jag mig knappast som vårdad. Mamma, mormor och morfar fick inte besöka mig. Jag föreställde mig nog, som en tvååring kan föreställa sig sådant, att jag var bortrövad och lämnad åt monstruösa varelser som oupphörligt ville sticka nålar i min kropp. När jag lämnade lasarettet hade man upptäckt ett hjärtfel. Jag hade besökt mitt första Heartbreak Hotel.

detta att förvandlas till kentaur

Kafka har skrivit två korta berättelser på temat förvandling. I den ena, den mest kända, vaknar en ung man i sin säng och har förvandlats. Den unge mannen bor ännu hemma. För att skona föräldrarna försöker han i det längsta hålla sig undan. Berättelsen heter "Förvandlingen" och börjar: "När Gregor Samsa vaknade en morgon ur sina oroliga drömmar fann han sig liggande i sängen förvandlad till en jättelik insekt."

Den andra berättelsen har jag en gång sett framförd som monolog på Dramaten under titeln: "Föreläsning framlagd vid en akademi."

I talarstolen står en man i frack. Han har akademisk grad och ämnar tala om stora apor. Särskilt skall han tala om en apa som förvandlats till människa. Talaren börjar läsa upp sin föreläsning. Efterhand gör han alltfler utvecklingar, efter ännu en stund har manuskriptet lämnats och talaren bli alltmer vildsint i

ordval och beteende, skjortmanschetterna glider upp och vi skymtar apans päls under fracken.

Den tredje berättelsen, som just nu kommer för mig, är Stevensons "Doktor Jekyll och Mr Hyde." I berättelsen finns en välordnad person, doktor Jekyll. Doktorn har idéer om att det i varje människa finns andra människor dolda. Doktorn tar sig före att med droger ur det fördolda locka fram en inre människa. Den som frigörs kallas Mr Hyde. Hyde är våldsam och har inga hämningar. Vi hamnar osökt hos Gunnar Ekelöf:

En värld är varje människa, befolkad
av blinda varelser i dunkelt uppror
mot jaget konungen som härskar över dem.
I varje själ är tusen själar fångna,
i varje värld är tusen världar dolda
och dessa blinda, dessa undre världar
är verkliga och levande, fast ofullgångna,
så sant som jag är verklig. Och vi konungar
och furstar av de tusen möjliga inom oss
är själva undersåtar, fångna själva
i någon större varelse, vars jag och väsen
vi lika litet fattar som vår överman
sin överman. Av deras död och kärlek
har våra egna känslor fått en färgton.

Utsnitt ur "Färjesång" 1941

I den psykodynamiskt orienterade utvecklingspsykologin talar man om latensåldern. Man menar då tiden mellan, i runda slängar, sex och elva års ålder. I latensen tänks sexualiteten och hela driftlivet ligga i tillfällig träda. Så kommer förvandlingen. I och med pubertetens intåg är den inre friden slut.

Dramat på insidan blir inte sällan synligt i yttrevärlden. Konflikterna i det inre speglas, ibland på ett våldsamt och bullersamt vis, i den yttre verkligheten. De blinda varelsena, för att tala med Ekelöf, har tagit itu med sitt dunkla uppror.

På Gotland hade jag många kamrater och levde rätt fritt och tämligen bra utan att störas ens av att min pappa aldrig ville höra av sig. Jag kände mig uppskattad i skolan och uppskattad av många vuxna. Jag trivdes.

Flytten till Stockholm 1957 var inte okomplicerad. Jag hamnade i en pojkskola där kamraterna var hyggliga men lärarna förskräckliga. Jag hade svårt att hitta vänner som jag kunde känna samhörighet med. Efterhand kände jag mig alltmer främmande för min familj och satt allt oftare om eftermiddagarna i timmar på

Får spridas med angivande av källa

www.storyland.se

biblioteket vid Medborgarplatsen. Jag minns doften av de gröna, skinnklädda länstolarna i läsesalen. Bakom mig i hyllan stod Pelle Holms "Bevingade Ord." Jag kunde sitta länge över talesätten. Hemma teg jag. Mina ord fick sällan vingar. Sonja Åkesson, som jag vid den här tiden ännu inte upptäckt, talar om "en liten kniv mellan tänderna." Jag ville inte ha en liten kniv. Jag fantiserade om automatvapen och försätsmineringar.

Gymnasiet tedde sig mest som repetition. Utvägen hette studier på kvällstid och arbete som lärarvikarie på dagarna. Jag fick gott rykte som vikarie och hade alltid jobb. Jag var rätt duktig på att som lärare navigera i det som vid den här tiden hette obs - klass. I obs - klasserna hade man samlat elever som vägrade eller inte förmådde anpassa sig till skolans kultur. Jag tyckte att jag begrep mig på dem. Kanske var jag som lärare i obs - klassen den mest missanpassade. En av Mr Hydes förmågor är att när det passar klä ut sig till Dr Jekyll. Jag var duktig på den sortens förklädningskonst.

Med den goda lönen kunde jag underhålla mitt missbruk. Jag hade, som Gregor Samsa, ett skal. Inuti skalet levdes ett hemligt liv. Jag rörde mig fram och tillbaka mellan mina olika inre personer. Tillvaron var stämd i moll. Att jag ville bli författare gjorde inte saken lättare. Hur skulle jag bli en sån?

Min mamma kallades till ett möte anordnat av Frank Hirschfeldt. Man ville informera henne och andra föräldrar om att deras söner och döttrar umgicks med ungdomar som använde narkotika.

Mamma sände mig till en psykiater. Läkaren satt bakom ett skrivbord och talade med mig i tio minuter, skrev ut en burk Librium och hotade med elchocker. Hotet var poänglöst. Det här var långt före Gökboet och jag hade ingen aning om vad en elchock kunde vara. När det visade sig att Libriumtablettorna inte var vattenlösliga och alltså inte kunde injiceras slängde jag bort dem.

Om vi tänker oss att pjäsen Kentaur rinner upp ur två källor, där den ena innehåller vad jag sett och hört i skolor, så blir nästa fråga: på vilket sätt har min personhistoria med pjäsen att göra?

PJÄSEN

1978 hade jag publicerat "På spaning efter växandets punkt." I boken berättades om hur jag, knuten till den psykiska barn och ungdomsvården i Botkyrka, ansträngde mig för att hitta ett sätt att i rollen som lärare skapa en relation till de störda och störande pojkar och flickor som sändes till mig. Jag ansåg att

relationsbyggande utgjorde en förutsättning för att jag skulle få tillfälle att lära ut svenska, engelska och matematik. Ofta misslyckades jag.

"På spaning efter växandets punkt" blev kurslitteratur vid merparten av landets lärarhögskolor. Jag ledde otaliga studiedagar för skolpersonal. Vid speciallärarutbildningen i Mölndal genomförde jag en mängd seminarier, ofta över två dagar. 1980 publicerade jag "Hallonörnen", en berättelse om en fjortonårig pojke och hans besvärliga pappa. Nu blev jag bjuden till skolor för att prata med ungdomar om litteratur.

När jag 1992 läste "Livets Ax" hade jag avsevärd erfarenhet av möten med skolpersonal och elevgrupper. Jag hade varit i skolor där jag önskade att jag själv fått vara elev. Jag hade besökt skolor vilka tedde sig som förgårdar till helvetet, fasansfulla inrättningar där det efter några minuter i en klass inte gick att tänka en sammanhängande tanke. Lärare hade uppgivet frågat: "Hur ska jag göra när det står åtta pojkar i ring runt en flicka längst bort i skåphallen? Jag vet inte om flickan verkligen vill stå där. Jag är rädd för pojkarna och vågar inte gå dit?" Varianter på den här frågeställningen återkom. I många skolor tycktes flickorna leva ett utsatt liv. Det var med den erfarenheten i bagaget jag skrev Kentaur.

När jag började skriva pjäsen var jag övertygad om att jag sökte gestalta en grupsituation som resulterat i ett sexuellt övergrepp. Jag ville berätta om hur gruppen skapar en syndabock. Jag föreställde mig i n t e att det jag gjorde i skrivandet var att parallellt säga någonting om upplevelser i den grupp jag själv varit del av. Vi sysslade i Vår Grupp inte med att begå sexuella övergrepp. Vi hade andra intressen och betraktade oss som pacifister.

I Vår Grupp var vi snälla killar och tjejer med konstnärliga intressen. Tankspritt och tanklöst var vi upptagna med att ta livet av varandra. Kunde vi inte tillsammans krama livet ur någon av vännerna sökte vi så gott det gick att lura in densamme i vad som senare skulle visa sig vara en återvändsgränd. Detta var för oss otillgängliga och utsägbara ambitioner. Den som vill se mönster behöver avstånd för att få överblick. Om någon 1965 sagt till mig vad jag idag säger till mig själv hade jag rasande rusat ut ur rummet.

Vilka är likheterna och skillnaderna mellan det som sker i Kentaur och det som skedde i det jag kallar Vår Gupp?

I Kentaur består gruppen av fyra personer. En femte är central. Hon är död. Eventuellt är hennes död en följd av kamraternas agerande.

I Vår Grupp var vi fyra unga män och två unga kvinnor. Greta var ett barn när jag lärde känna henne. En av oss skulle dö först. Trettiofem år gammal dog han av en heroinöverdos 1982. Sommaren 1963 hade vi suttit hemma hos mig och han hade rökt gräs för första gången.

Ett centralt förlopp i Kentaur är försöken att hantera skuldkänslor. Man anställer rättegång. En agerar anklagad, en annan är åklagare.

När jag idag läser pjäsen ser jag mitt eget försök att hantera min skuld i förhållande till kamraten som blev fast i tungt missbruk och dog. Greta blev nog inte fast i missbruk, men dog för egen hand. Hur det kom sig att Greta, många år senare, tog livet av sig vet jag inte. Kanske var det en stor nedstämdhet och ett tätande inre mörker som kom ifatt henne. Greta försvann tidigt ur mitt liv. Hon var tystlåten, tillbakadragen, sluten i sig själv, gåtfull och söt. En väluppfostrad familjeflicka från Östermalm där det förekommit självmord i familjen. Jag kunde inte föreställa mig den avgrund som fanns inom henne. Trots alla kvällar och nätter ihop lärde jag aldrig känna Greta.

Skulden och hanterandet av skuldkänslor finns både i Kentaur och i mitt liv. I pjäsen och i mitt liv finns också den destruktiva och självdestruktiva gruppen. Att pojkar i Kentaur är destruktiva är uppenbart. De vill ibland medvetet, ibland antagligen omedvetet, förstöra för andra. De vill också, i högsta grad omedvetet, förstöra för sig själva.

Särskilt Stene talar mycket om att han kan få sin framtid förstörd. Stene talar inte om att förstöra sin framtid. Man kan få den förstörd. Det personliga ansvaret sorteras bort och göms undan. Genom manipulation söker Stene göra sig kvitt den börda han själv lagt på sina axlar. Bördan måste dock bäras av någon. Av vem? Så småningom finns en syndabock, en som av kärlek och skuldkänslor vill ta på sig alltihop.

I Vår Grupp var vi upptagna av ansvarsfrågor. Vem tog egentligen ansvar för vad som kunde ske i militär trupp? Kunde man överlåta ansvaret för dödandet på en okänd person vars mandat att ge order hänförde sig till besynnerlig utbildning och stjärnor på axelklaffarna? Själv tyckte jag att jag i alla lägen själv borde ta ansvar. Det gällde särskilt om jag utrustats med vapen och fick i uppgift att döda, eller som det brukade heta, försvara mitt land. Dödandet var en på samma gång lustfylld och skräckfylld fantasi. Det mesta av det jag vid den här tiden såg på bio innehöll någon form av dödande. Till mina favoriter hörde Jules och Jim, en berättelse om en dödlig triangel. Dit hörde också Dr Strangelove. Kubricks berättelse bekräftade min föreställning om att världen är galen. Galenskapen i mig själv tycktes därvid rimlig, kanske till och med vettigare än

föräldragenerationens undergivna acceptering av det ständigt närvarande hotet om total utplåning i atombombskriget.

Angloamerikansk slang för en injektionsspruta är "the shooter." Harrys pappa var ägare till en Waltherpistol av den modell som vid den här tiden var polisens standardvapen. Harry och jag lekte med pistolen. Turligt nog fanns ingen ammunition. Ammunitionen kom fram först den dag Harrys pappa skulle sätta pistolmynningen till tinningen. När Harry berättade om sin pappas död blev jag gripen, men på ett konstigt känslolöst vis. Jag hade tyckt om Harrys pappa, och jag tror att han hade tyckt om mig. Harry var tidvis som en bror. Jag var Kain. Harry var Kain. Vi var båda på jakt efter någon som kunde bli Abel.

I Vår Grupp fanns ett uttalet intresse för övergrepp och död. De övergrepp vi intresserade oss för och upprördes av begicks i allmänhet långt borta, gärna på andra sidan jorden. Vad vi i största vänlighet gjorde med och mot varandra var en annan sak. Jag misstänker att jag inte var den ende av oss som drömde om en kniv mellan tänderna.

Pistolen i form av en luftpistol förekommer i Kentaur. Den används och det flyter blod, men bara några droppar. Ingen dör, ty den som skall dö är redan död.

Hur mycket i författarens arbete är medvetet, uttänkt, kontrollerat? Hur mycket kommer ur det som, med Johan Borgens formulering, kallas "De mörka källorna?" Min gode vän, han som avled efter en överdos, var den som fäste min uppmärksamhet på Lillelordtrilogin. Jag var då nitton år och han var arton. Också i berättelsen om Lillelord finns Jekyll - Hyde motivet.

Den som i Kentaur mer än andra tycks förvalta Jekyll - Hyde är Stene. Stene kan vara "prydlig." Under ytan lever en annan person. Där lever manipulatören, den falske kamraten som är beredd att offra andra för att själv gå fri. Hans motpol är Jonkan, som finner att han älskade Lisbeth. Jonkan är kapabel att känna skuld och vill ta skulden på sig. Han förmår, och vågar, känna kärlek

Om vi tänker oss att den starkaste spänningen i Kentaur finns mellan Jonkan och Stene frågar vi oss var Carlo och Fredrik/Jossan står.

Jag söker i Vår Grupp efter något som kan ge mig en fingervisning om hur jag själv är fördelad på de fem i pjäsen. Jag tror att min egen inre spänningslinje går, precis som i pjäsen, mellan min inre Jonkan och min inre Stene.

Carlo är för lynnig för att jag skall hitta honom i mig själv. Den planerande och kallsinnige Stene kan jag, till min sorg, hitta en hel del av i mig. Fredrik/Jossan

är analyserande på ett sätt som jag kan känna igen. Han/hon är den som introducerar frågan om skulden:

FREDRIK /

JOSSAN

Man kan undra vem som ska få skiten när
Stene ska vara prydlig?

....

JONKAN

Vilken skit?

FREDRIK/

JOSSAN

Skulden.

I uppsättningen vid Göteborgs Dramatiska Teater har Fredriks roll gjorts till en kvinnoroll. Fredrik/Jossan har drygt tvåhundra repliker. Rätt få av replikerna behöver bearbetas för att kunna läggas i munnen på en kvinna/flicka.

Pjäsens Lisbeth mötte jag i många olika skepnader under de år jag arbetade på behandlingsinstitution. Lisbeth är kärlekstörstande och tidigt jagad hemifrån, inte så mycket av moderns ovilja utan av moderns och den frånvarande faderns, ointresse.

Lisbeth söker kärlek där hon kan få den. Hon har sin kropp. Andras kåthet erbjuder en tillfällig öppning mot vad som i hennes fantasi kan omvandlas till ömhet. Lisbeths ömhetslängtan är större än världen.

Hon är ett svart hål som kröker sig in i allt och trevar efter ömhetens minsta beståndsdelar. Hon är ett skrik under vattnet och därför ohörbar. Hon bor i var och en av oss och längtar efter att bli uppmärksam. Hon drunknar ständigt i nya sjöar, men kan aldrig dö. Hon är vår längtan efter ömhet bortom allt förstånd.

Kentaur är berättelsen om vad som sker och vad som skett i en grupp. Gruppen möts i källarkontoret under en dryg timme. Mötet har ett syfte. Man har för avsikt att planera vad som skall sägas under kommande polisförhör. De fyra relaterar till ett förflutet. Man har en gemensam historia och gemensamma, delvis kollektivt konstruerade referensramar.

Egen svaghet och brist projiceras av gruppmedlemmarna in i Lisbeth. Hon skall bära allt, också skulden för sin egen död. Lisbeth blir en nidbild skapad i gruppen för att hålla skuld känslor tillbaka.

Vår Grupp skapades inte utifrån föreställningar om att det fanns ett syfte. Första gången jag mötte Harry var hemma hos en klasskamrat. Mötet var slumpartat. Jag hade just börjat i gymnasiet. Harry tycktes vara en sån kamrat som jag ville ha. Medan jag var ensam var Harry ständigt omgiven av vänner. Genom att umgås med Harry slapp jag ut ur min ensamhet. Jag kom in i ett sammanhang där vi satt uppe om nätterna, inte amfetaminnätterna, och pratade. Vi såg film tillsammans, gick på teatern ihop, lyssnade på musik och läste samma böcker. När Sven Lindqvists Myten om Wu Tao Tsu publicerades 1967 skramlade vi och köpte ett exemplar, läste och lottade ut ibland oss. På Stadsteaterns Studio, den här tiden vid Norra Bantorget, såg vi Skrik för livet, Stora smällen, Buren och förstås The Connection. Vi fyllde oss med allt möjligt för att det fanns ett inre tomrum. Tomrummet upplevdes som smärtsamt. Vi slog upp dörrar mellan våra gemensamma inre rum och skyfflade in allt som kunde ge en tillfällig känsla av mättnad: Polanskis Kniven i Vattnet, Wajdas Aska och diamanter, Truffauts Jules och Jim, Godards Leva sitt liv, alla Bröderna Marx, Tati otaliga gånger under vrålande gapskratt. Den första Bondfilmen och Miles, Coltrane, Mingus. Allt blandades med hasch från Kandahar, gräs från Marocko och en påse kola. Ihop med Harry läste jag "The Tibetan Book of The Dead." Boken utgör en svårgenomtränglig handledning i konsten att dö.

Allt kunde i gruppen malas ner till en klibbig sörja som vi girigt slickade i oss. Vi led av tomhet och gjorde allt vi kunde för att tillsammans stilla det inre suget. Det inre suget var som en malström. Vi satt i virvelströmmen och var hela tiden nära att sugas ner och försvinna i en ocean av tomhet. Det var i n t e , för att undvika missförstånd, det var i n t e ett sug primärt efter droger. Det var ett sug efter mening och närhet. Och det var flykt. Ingen av oss ville bli som de vuxna i vår närhet.

De vuxna tedde sig, så gott som utan undantag, som nidbilder, karikatyrer, avskräckande exempel. De vuxna tycktes vara den sortens levande döda som vi på inga villkor ville bli. Konstigt nog tycks det idag som att det vi gjorde var just att identifiera oss med dem vi tog avstånd ifrån. De vuxna tedde sig som vandrande vålnader. Mina kamrater och jag gjorde vad vi kunde för att på vårt eget självförbrännande vis bli en slags levande döda. Några löpte linan ut, eller lurades att löpa linan ut, och dog

Vad var det som var bra med oss? Vi höll ihop. Kanske var det också vår plåga.

I Vår Grupp utgjorde vi en ny familj för varandra. Genom förväxling och förblandning kom frigörelsen från ursprungsfamiljen att ageras ut på fel scen. Om Harry och Greta var ett slags syskon för mig så gäller det, delvis men inte lika mycket, de andra gruppmedlemmarna. Jag var inte den ende i gruppen som var utan far. Gretas pappa hade tagit livet av sig. Den andra flickans pappa hade

Får spridas med angivande av källa

www.storyland.se

avlidit då hon var liten. Vi försökte vårda och stödja varandra. Bitvis lyckades vi. Delvis blev frukten av vår närhet mull och mörker.

Sedan länge träffar jag ingen som hörde till Vår Grupp. Jag träffar inte heller de mostrar och fastrar, morbröder och farbröder som befolkade mitt barndomslandskap.

När jag talar om fastrar och farbröder är det min styvfars släktingar jag talar om. De flesta är döda nu.

Min släkt på mammas sida består av skötsamma och godhjärtade människor. De var alltid vänliga mot mig när jag var barn. Deras omtanke var genuin. Deras gräsmattor är välklippta, bilarna tvättade och mattfransarna dresserade. Mina släktingars omtänksamhet och generositet vad gäller mig var stor, men det fanns någonting kontrollerande och vettskrämt i omtänksamheten. Mina släktingar strävade efter att vara vanliga. Jag förstod det så att de ville utveckla en onormal normalitet. Det mest omhuldade plagget i den inre garderoben var tvångströjan. Plagget fanns i alla storlekar. När alla var lika begränsade i rörelseförmåga definierades situationen som trevlig.

En vanlig föreställning om bruk av narkotika är att det utvecklas en tvingande vana, en ofrihet. Efter att ha växt upp i min släkt vet jag ett och annat om ofrihet. Allt som liknar frihet är i det sammanhanget ett brott mot god ton, mot social konvention och mot själva idén om att "vi är i alla fall släkt, vi har det trevligt och är snälla."

När det gäller opiater kan det bli kroppsligt smärtsamt att bryta vanan. I den inre ekonomin kan det ena bytas mot det andra. Känslomässig valuta och erfarenhet kan fritt konverteras. Den ena sortens fångenskap kan bytas mot en annan. Kroppsligt beroende har jag bara känt av under en tid på åttiotalet då jag drack en och en halv flaska vin sju dagar i veckan. Fotografier från den tiden visar hur jag utvecklat ett alkoholplufsigt ansikte.

På den tiden vaknade jag varje morgon med samma fråga i huvudet: när skall jag ta dagens första glas? Min längtan efter ruset var rotad i det kroppsliga. Jag drack mest ensam. Jag brukade arbeta hårt fram till lunch. Därefter tillät jag mig att försvinna bort och bli så osynlig för mig själv att jag knappt märkte att jag fanns. Jag var en alldeles vanlig alkoholmissbrukare. Allt annat missbruk har för min del innehållit en socialt bindande komponent. Så var det med gräset, haschet, Preludinet och de andra drogerna. Det enda beroendet var beroendet av tillhörighet och medlemskap i gruppen. På det viset var jag precis sån som man skall vara i min släkt - socialt beroende. Av slakten, drogerna eller alkoholen. Valet är fritt, även om slakten gärna vill tro att det naturliga valet är valet av slakten.

Kusinerna var från början femton stycken, om jag räknar rätt. Två av dem tog livet av sig, två utvecklade tidvis grav alkoholism, två vägrar träffa sina föräldrar, en söker, vad man sagt mig, behandling för depression.

I min släkt är det möjligt att någon en morgon vaknar och finner sig under natten ha förvandlats till insekt. Någon kan i skräck bli varse att djurpälsen syns vid kanten av skjortmanschetten. Så småningom tar någon en drog eller några supar i syfte att äntligen slippa leva som den välordnade doktor Jekyll.

Det finns normalitet till döds. Någon eller några i gruppen eller slakten tvingas i en dynamisk process bli den som skall uttrycka en längtan efter någonting annat än anpassning. Det är den personen som får betala priset för de andras trevliga lycka. Värdeorden framför andra i min släkt är "trevligt" och "snäll."

I femtioårsåldern begrep jag att min far aldrig skulle höra av sig. Jag sökte upp honom i Malmö och vi träffades vid två tillfällen. Det visade sig att vi hade några gemensamma intressen. Vi tyckte om samma sorts segelbåtar och hade gemensamma favoritförfattare.

När begravningsbyrån hörde av sig och meddelade att min fars dödsbo skulle skiftas ringde jag änkan, som jag aldrig träffat eller talat med. Jag ville vara närvarande då min far begravdes. Änkan berättade att han var lagd i jorden sedan fem månader tillbaka.

Ända in i döden ville min far inte veta av mig. Änkan bad att jag aldrig mer skulle ringa henne.

Vad jag tror mig veta om kusinerna är vad som framförts till mig i form av viskningar. Och så är det jag själv: författare, dramatiker och ensamvarg. I ungdomen begiven på narkotikaklassade preparat, i medelåldern på alkohol, numera hög på samtal med barnbarnen.

Vad var det jag ville göra när jag för mer än tjugo år sedan tog itu med att skriva pjäsen Kentaur? Som jag minns det ville jag skriva någonting om de övergrepp som gick av stapeln i landets skolor.

Pjäsen kom också att innehålla annat, sådant som inte var planerat, sådant som i skrivande stund inte kunde kontrolleras. Jag tror att själva tanken på övergrepp gjorde att jag hamnade i min personhistoria.

I Kentaur lever jag tillsammans med Greta i Lisbeth. Tillsammans med de driftiga och armbågsvassa delarna av mig själv lever jag i Stene. Min kärlek och min längtan lever i Jonkan. Carlo känner jag mig främmande inför, samtidigt

som jag beundrar hans utåtriktade, energiska väsen. Fredrik/ Jossan hämtar kraft ur min moralistiska ådra.

Vi får oss till livs några repliker som rör Stenes och Jonkans mödrar. Om deras fäder sägs ingenting. Vad innebär det att växa upp i det vakuum som en frånvarande far lämnar efter sig? Sannolikt olika saker för olika personer. Frånvaron är i mitt fall en slags iskall närvaro. Ibland är den plågsam. En ständig frusenhet. Ibland kan den te sig som lättnad.

Som barn läste jag gärna Fantomen, också kallad Den vandrande vålnaden. Faderns vålnad är central i berättelsen om den danske prinsen. Det som sätts igång av vålnaden på Kronborgs vallar resulterar i sju eller åtta personers död. Vålnader är inte att leka med. Vålnadens kärna är en iskall frånvaro som ständigt gör sig plågsamt närvarande. Den danske prinsen stiger ner i den älskades grav. Vilka gravar steg vi ner i, vi som var en grupp som ständigt möttes? Och hur kom det sig att några av oss dog medan andra överlevde?

Vad blev det av ungdomarna i pjäsen? Om de var sexton år 1992 så är de nu medelålders. Jag föreställer mig att Jonkan är fritidspedagog med tjänst på en förskola. Fredrik/Jossan är gymnasielärare. Carlo är biträde i en ICA - butik. Stene driver ett företag med tio anställda. Alla fyra har egna barn och oroas av vad de hör om förhållandena i den svenska skolan. De har inte träffats sedan de gick i gymnasiet. Men Lisbeth dog och alla gör allt de kan för att slippa minnas henne. Det lyckas inte. Lisbeth kommer till dem om nätterna, som vålnaden på Kronborgs vall, men hon talar aldrig om hämnd.

Skulle någon av de fyra ha förgripit sig på Lisbeth om han eller hon varit ensam med henne? Jag kan naturligtvis inte veta, men jag tror det inte.

Skulle vi sex i Vår Grupp var och en för sig ha utvecklat en lika stor destruktivitet och självdestruktivitet?

Kanske, men det är inte säkert. Greta skulle eventuellt ha tagit sitt liv också på egen hand. Hur det gått med oss andra utan Vår Grupp är svårt att ha en åsikt om.

Det som sker i en grupp kan få oanade konsekvenser, ty gruppen är någonting större och någonting annat än summan av personerna i den.

ROMANER & DRAMATIK

För närvarande arbetar jag med en romanserie. Det skall bli inalles femtonhundra sidor text. Texten är fördelad på fem volymer. De två första böckerna har just publicerats. Den tredje delen har i dagarna sänts till förlaget. Romanserien "Blodregn" utspelas i Sverige om femtio år. Huvudpersonen, Elin, är sexton år gammal när berättelsen börjar.

Att skriva romaner är för mig förknippat med ett omfattande planeringsarbete. Om och om igen går jag igenom texten i fantasin. Innan jag börjar skriva har jag berättelsen, ibland årsvis, liggande blott som tanke. Tanken vrids och vänds. När jag väl börjar skriva börjar också det oändliga ändringsarbetet. Ständigt nagelfars texten, ständigt stryks ord eller hela stycken bort.

När jag skriver dramatik, vilket jag numera sällan gör, gäller en annan rutin. Jag har klart för mig hur en situation ser ut, vilka som är närvarande och hur det hela skall sluta. När jag börjar skriva arbetar jag direkt med texten. En pjäs som Kentaur tar kanske tre veckor att skriva. En del ändringsarbete förekommer, men ingenting som liknar det som hör till romanskrivandet.

Den version av Kentaur som spelas av Göteborgs Dramatiska teater har språkligt bearbetats av teatern. Inte minst Carlos repliker har här och var fått en annan färgton.

Mina kamrater som nämns i den här artikeln heter eller hette i verkligheten någonting annat. Just nu lägger jag märke till att "Greta" i verkligheten hade ett namn som inte är olikt Lisbeths.

Kentaur hade urpremiär på Borås Stadsteater 1993 i regi av Göran Parkrud. Den spelades i regi av Richard Looft på Odsherred Teater i danska Nyköping 1996.

Pjäsen i dess helhet, med de bearbetningar som gjorts av Göteborgs Dramatiska Teater, kan från 20 februari i läsas på www.storyland.se
Där kan man också läsa texten som den såg ut då den spelades i Borås 1993.

